

Οι ιδέες και τα επιχειρήματα αποτελούν στοιχεία του περιεχομένου. Αυτό είναι και το υλικό, με βάση το οποίο θα οικοδομήσουμε την έκθεση ιδεών. Η συγκέντρωση του υλικού μιας έκθεσης είναι σπύροια του πνευματικού περιεχομένου κάποιου μαθητή.

Μετά από τη συγκέντρωση του υλικού, πρέπει να συνθέσουμε αυτές τις ιδέες και τα επιχειρήματα μεταξύ τους, για να υπάρχει λογική αλληλουχία και συνοχή. Να αποτελούν ένα λογικό σύνολο, που δεν θα είναι ένα απλό άθροισμα ιδεών ή φράσεων. Αυτή η αλυσίδα των ιδεών και επιχειρημάτων-παραδειγμάτων μας είναι και η διάρθρωση του περιεχομένου.

Στη διάρθρωση αυτή διακρίνουμε δύο κύρια στοιχεία: την εξωτερική δομή, δηλαδή αυτό που είναι γνωστό ως πρόλογος-κύριο θέμα και επίλογος, και την εσωτερική συνοχή, αυτό δηλαδή που θα προσπαθήσουμε να παρομοιάσουμε σ' αυτή τη μικρή πραγματεία.

Τα στοιχεία της εξωτερικής δομής περιλαμβάνονται στις μικρές πραγματείες, που περιλαμβάνει αυτή η εργασία, με τίτλους: Πρόλογος-κύριο θέμα-Επίλογος (στοιχεία της εξωτερικής δομής).

Όσον αφορά τώρα την εσωτερική συνοχή της έκθεσης ιδεών, πρέπει να διατάξουμε τα υλικά μας (ιδέες, κρίσεις, επιχειρήματα, παραδείγματα, συμπεράσματα) με τέτοια τρόπο που να υπάρχουν οι παρακάτω αρετές:

1.-Ο πρόλογος πρέπει να μεταβαίνει στο κύριο θέμα ομαλά, αβίαστα και φυσικά. Το ίδιο θα συμβαίνει από ερώτημα σε ερώτημα, καθώς και από το κύριο θέμα στον επίλογο. Οι ενότητες του κύριου θέματος θα έχουν αυτά τα χαρακτηριστικά.

2.-Οι σκέψεις μας (κρίσεις-επιχειρήματα-συμπεράσματα) θα είναι σε λογική διάταξη. Αυτή η λογική σύνδεση ανάμεσα σε διαφορετικά νοήματα, κρίσεις, επιχειρήματα και παραδείγματα κατορθώνεται με βάση τη διαλεκτική σχέση (θέση, αντίθεση, σύνθεση και συνέχεια πάλι). Η μια σκέψη θα συμπληρώνει την άλλη ή θα προσθέτει κάτι καινούριο. Η μια αιτιολογία θα είναι φυσιολογική συνέχεια της προηγούμενης. Δεν θα πρέπει να υπάρχουν κενά ή πηδήματα από ένα νόημα στο άλλο. Τα ερωτήματα θα απαντώνται με τη σειρά που τέθηκαν, γιατί έτσι εξασφαλίζεται η διαλεκτική σχέση τους. Η έκθεση θα τελειώνει με το γενικό συμπέρασμα. Εννοείται ότι οι επιμέρους σκέψεις θα έχουν τα επιμέρους συμπεράσματα. Καλό θα είναι κάθε παράγραφος ή ενότητα να ακολουθεί τον κανόνα: θεματική πρόταση, βοηθητικές προτάσεις, συμπέρασμα και συνέχεια.

3.-Το υλικό που έχουμε πρέπει να ενσωματώνεται κατάλληλα με την κεντρική έννοια ή ουσία του περιεχομένου. Αυτό σημαίνει ότι τα επιχειρήματα, παραδείγματα, μαρτυρίες, γνωμικά, παροιμίες, αποφθέγματα, γνώμες σοφών ή σημαντικών ανθρώπων, εφόσον υπάρχουν και χρησιμοποιούνται, θα πρέπει να τίθενται εκεί που απαιτεί η φορά του λόγου, για να επιβεβαιώνουν ή να στηρίζουν τις απόψεις μας μέσα από μια συλλογιστική πορεία.

4.-Το κείμενο θα διαίρεται σε αλληλοεξαρτώμενες ενότητες ή υποενότητες. Τα βασικά στοιχεία αυτής της διαίρεσης είναι:

- α.-όλη ή πνεύμα, δηλαδή υλικά αγαθά-πνευματικά αγαθά, υλικός πολιτισμός-πνευματικός πολιτισμός, σωματική υγεία-πνευματική υγεία.
- β.-θετικό ή αρνητικό, δηλαδή θετικά ή αρνητικά στοιχεία, θετικές ή αρνητικές επιδράσεις, πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα.
- γ.-άτομο και κοινωνία, δηλαδή ατομικό και κοινωνικό συμφέρον, ατομική και συλλογική δράση.
- δ.-χώρα ή χρόνος, δηλαδή εδώ, αλλού, παντού, παρελθόν-παρόν-μέλλον.
- ε.-θεωρία ή πράξη, δηλαδή αυτό που πρέπει ή επιθυμείται, το πραγματικό ή εφικτό.
- ς.-θέση ή αντίθεση, δηλαδή αυτό που λέγεται ή υποστηρίζεται, τί πιστεύω εγώ ή τί επιφυλάξεις έχω.

Η διαίρεση αυτή γίνεται όμως και με κάποιες άλλες στοιχειώδεις βάσεις:

- α.-τα υλικά αγαθά, που αναφέρονται στο άτομο ή στην κοινωνία.
- β.-οι θετικές ή αρνητικές επιδράσεις, άμεσες ή έμμεσες.
- γ.-οι θετικές επιδράσεις: οικονομικές, πνευματικές, πολιτιστικές, παρελθόν, παρόν, μέλλον.

Εφόσον το θέμα έχει συγκεκριμένες ερωτήσεις, τότε κάθε ερώτηση θα είναι μια ενότητα. Κάθε ενότητα πάλι θα έχει συγκεκριμένες υποενότητες, ανάλογα με τις απαιτήσεις του θέματος.

5.-Η καλή παράγραφος θα έχει ιδιαίτερες απαιτήσεις, ενταγμένη στην ευρύτερη ενότητα ή υποενότητα. Τα στοιχεία-αρετές της καλής παραγράφου περιέχονται σε ξεχωριστή σελίδα, που ενσωματώνεται στην εργασία αυτή.